

OKUMAYA GENEL BİR BAKIŞ- KURAM VE MODELLERE GİRİŞ

(Yayın Tanıtma)

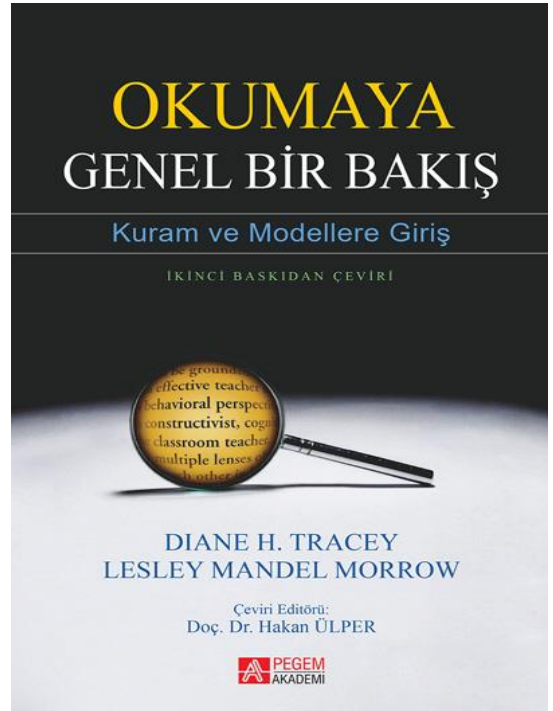
Filiz UDÜL*

TRACEY D. H., MORROW L. M. (2017). *Okumaya Genel Bir Bakış: Kuram ve Modellere Giriş* (çev. ed. Hakan Ülper). Ankara: Pegem Akademi. (ISBN 978-605-318-845-2).

Okuma, bireyin edinmesi gereken temel dil becerilerinden biri olup anlama boyutu içerisinde yer almaktadır. Bireyin yaşamı boyunca bilgi edinme amacıyla en sık kullanacağı yollardan biri okumadır. Bunun yanı sıra okuma bireyin dil becerileri, kişisel gelişimi ve zihinsel gelişimine de katkı sağlamaktadır. Bir hayli önemli olan okuma becerisine ilişkin alanyazında birçok çalışma mevcutken bu çalışmaların kuramsal bilgi yönünden eksik olduğu fark edilmektedir. Tam da bu sebeple okuma kuramları ile ilgili olan bu çalışmanın dilimize çevrilmesi ile büyük yarar sağlayacağı düşünülmüştür.

Diana H. Tracey ve Lesley Mandel Morrow tarafından ‘*Lenses On Reading*’ adıyla hazırlanan bu kitap,

Türkçeye Hakan Ülper editörlüğünde bir ekip tarafından çevrilmiştir. Alt başlık olarak *Kuram Ve Modellere Giriş* adıyla bu eser, okuma alanında yapılan çalışmaların kuramsal bir alt yapıya dayanmıyor

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, filizudul@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3195-8516

oluşuna dikkat çekmek amacıyla “yarı- tarihsel” olarak hazırlanmıştır. Eser toplamda sekiz bölüm, ekler, kaynakça ve dizinden oluşmaktadır.

“*Kuram ve Modellere Giriş*” adıyla Derya Yaylı tarafından çevirisi yapılan birinci bölümde, Sara isimli bir öğrencinin yaşadığı okuma güçlüğüne değinerek öğretmenlerin olası problemler karşısında verecek oldukları tepkilerin kuram ve modellere ilişkin bilgi ve farkındalığına bağlı olduğuna vurgu yapılmaktadır. Ayrıca oluşabilecek bir anlam karmaşasının önüne geçmek amacıyla “kuram” ve “model” kavramları açıklanarak bu kavramların eğitim ile olan ilişkisine değinilmiştir.

Kitabın “*İlk Kökenler*” adlı ikinci bölümünün çevirisini Ferit Kılıçkaya yapmıştır. Bu bölümde eğitim alanındaki ilk kuramsal temellere ilişkin bilgiler verilerek bu kuramların günümüzde yapılan okuryazarlık araştırmalarındaki etkisine değinilmiştir. Zihinsel Disiplin Kuramı, Çağrışıcılık Kuramı, Açılım Kuramı ve Yapısalcılık açıklanmaya çalışılmıştır.

Çevirisini bir önceki bölüm gibi Ferit Kılıçkaya’nın yaptığı “*Davranışçılık*” adlı bu bölümde, üç önemli davranış kuramı olan Klasik Koşullanma/Pavlov, Edimsel Koşullanma/Skinner, Bağlaşıcılık Kuramı/ Thorndike açıklanarak verilmiştir.

Kitabın “*Yapılandırıcılık*” adlı dördüncü bölümünün çevirisini Nihat Bayat yapmıştır. Yapılandırıcı anlayışa ait altı farklı kuramlar olan Sorgulayıcı Öğrenme, Şema Kuramı, Etkileşimsel/Okur Tepki Kuramı, Ruhdibilimsel Kuram/Tüm Dil Kuramı, Üstbilişsel Kuram ve Katılım Kuramı bu bölümün özünü oluşturacak şekilde açıklanarak verilmiştir.

“*Okuryazarlık Gelişimi Kuramları*” adlı beşinci bölümün çevirisini Gökhan Çetinkaya yapmıştır. Bu bölümde çocukların okuryazarlık oluşumlarına ilişkin bilgi vermek amacıyla Bilişsel Gelişim Kuramı, Olgunlaşma Kuramı, Okuryazarlık Gelişim Kuramı, Okuma Evresi Modelleri, Gelişen Okuryazarlık Kuramı, Aile Okuryazarlık Kuramı ele alınmıştır.

“*Sosyal Öğrenme Görünümleri*” adlı altıncı bölüm çevirisini ilk bölümdeki gibi Derya Yaylı yapmıştır. Bu bölümde okuryazarlık öğrenimi esnasında insanlar arası etkileşime önem veren Toplumdilbilim Kuramı, Sosyokültürel Kuram, Sosyal Yapılandırıcılık, Sosyal Öğrenme Kuramı, Eleştirel Okuryazarlık Kuramı ve Üçüncü Alan Kuramı incelenmiştir.

Elif Arıca Akkök’ ün çevirisini yaptığı “*Bilişsel- İşleme Yaklaşımları*” adlı yedinci bölümde, Bilgi- İşleme Bakış Açıları, Gough Modeli, Otomatik Bilgi İşleme Modeli, Etkileşimsel Ve Ödünleyici- Etkileşimsel Modeller, Sesbilimsel- Merkezli Değişken Farklılıkları Modeli, Paralel

Dağılımlı İşleme Modeli, Çift- Yollu Aşamalı Model, Çift Eksiklik Varsayımı ve Sinirbilim tartışılmıştır.

“*Toplu Özet*” şeklinde hazırlanmış olan sekizinci ve son bölümün çevirisini eserin editörlüğünü de üstlenen Hakan Ülper yapmıştır. İlk bölümde okuma güçlüğü çeken Sara isimli öğrencinin hikayesi, bu bölümde tekrar ele alınarak farklı kuram ve modeller yardımıyla incelenmiş ve problem durumuna yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Ayrıca kitabın sonuna iki ek eklenmiştir. *Ek A* okuryazarlık eğitimini etkileyen değinilmiş kuramsal bakış açılarının başlangıcını gösteren bir özet grafiği sunmaktadır. *Ek B* ise değinilen kuramların özeti ve örnek uygulamalarıyla kitapta yerini almıştır.

Okumaya Genel Bir Bakış: Kuram ve Modellere Giriş kitabı; lisansüstü öğrencileri, araştırmacıları ve uygulayıcıları okuryazarlık alanında en çok tartışılan kuram ve modeller hakkında bilgilendirerek konuya ilişkin çoklu bir bakış açısı kazandırmak amaçlanmıştır. Kitapta değinilmiş olan kuram ve modeller çeşitli öğretmen anıları, sınıf uygulamaları ve araştırma örnekleri ile somut bir hale getirilerek desteklenmiştir. Okuryazarlık süreçlerine ve okuma becerisine yönelik alanyazına kazandırılmış değerli bir kaynak olarak bu kitabın kullanıcılarına fayda sağlayacağı inancındayız. Kitabı bilim dünyasına kazandıran Tracey ve Morrow başta olmak üzere, Hakan Ülper editörlüğünde Türkçeye çeviren değerli hocalarımıza teşekkür ederiz.